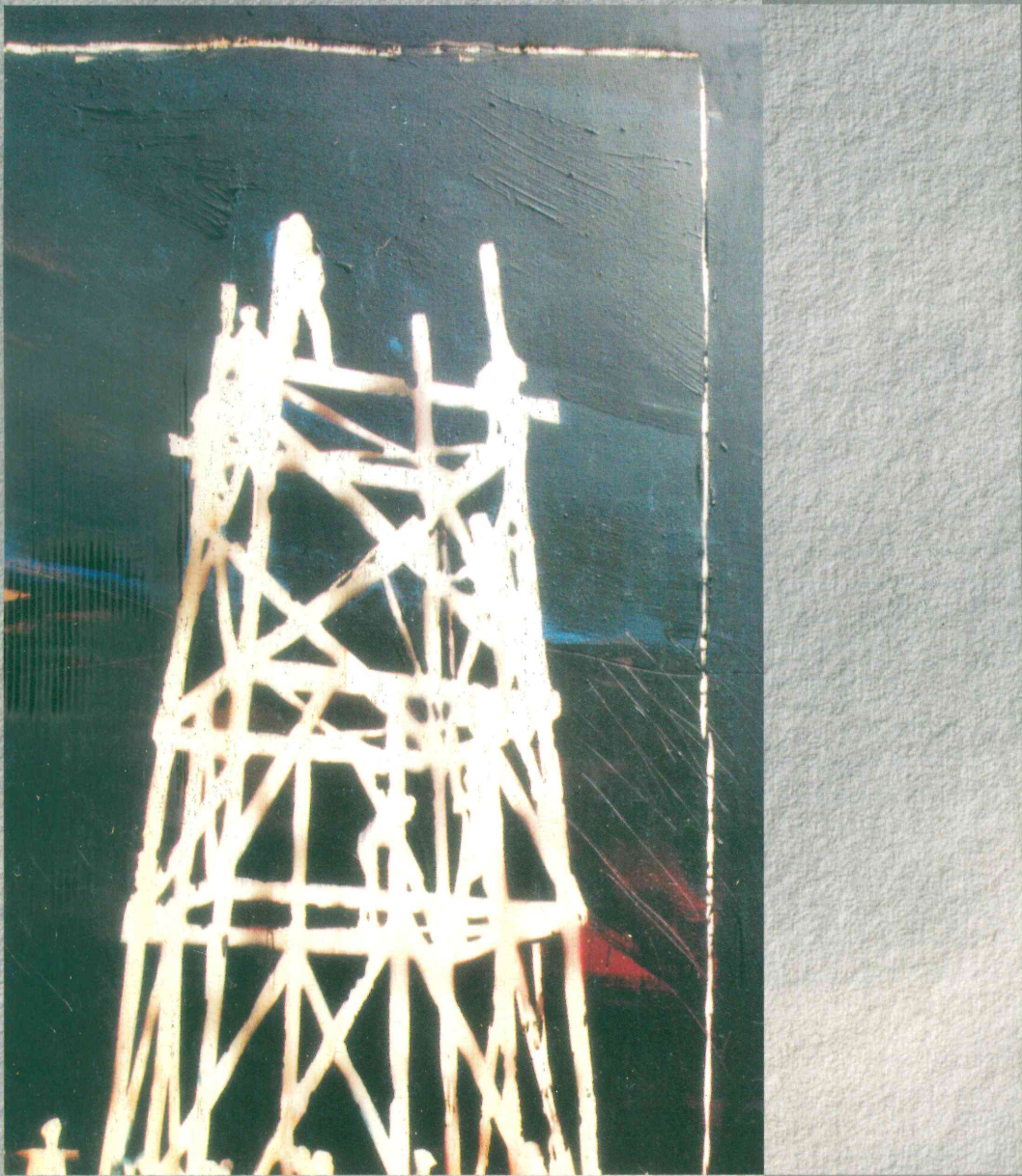

שנה

שָׁבֵר

יובל דניאלי, צילה ליס, עמי ואלן

שוויון הוא אידיאל שאלין שואפים בני האדם כבר מימי בראשית. הקיבוץ הוא ניסיון להגשמתו. לכאורה אין ניסיון יפה ונעלה מזה. במשך שלושה דורות נדמה היה שהקיבוץ צבר מספיק חוסן וכוח ודבר לא יבולע לו. ביטוי מוחשי להגשמת חיי השוויון כמעט ולא נמצא באמנות הפלסטית. רק אמנים ספורים התמודדו עם הנושא וגם הם הפכו אותו על פי רוב, לאידיליה. ייתכן שהסיבה לכך היא שקשה לתאר את המורכבות שבהגשמת האידיאל הקיבוצי ושקל יותר לשרטט חיי חקלאות פורחים, ואולי המשמעת הקיבוצית לא איפשרה אפילו הרהור של ביקורת שמא יחשב כבגידה באידיאל. רק לפני שנים ספורות אי אפשר היה להעלות על הדעת ערעור על קיומו של הקיבוץ. והנה בצוק העתים, גם אידיאל זה, יחד עם אידאלים רבים אחרים, ילידי המאה ה-20, הולך ומתפורר. בתערוכה זו נתקבצו שלושה בני קיבוץ, דור שני למייסדים, באמצע חייהם, אמנים שכל אחד מהם מבטא בדרכו שלו את התנפצות האידיאל.

יובל דניאלי רוקם את סיפורו ב"הדרך אל המנוחה" מסביב למגדל ולשביל המוביל לבית הקברות של קיבוצו "המעפיל". דניאלי חוקר, מתעד ואוסף חומר אמנותי קיבוצי. הוא בקי בצופן ובשפה האמנותית הקיבוצית שמצאה את ביטוייה בעיקר בכרזות, בברכות לראש השנה ובאיורי ספרים.

מתוך עבודת המחקר שלו הגיע לתובנה עמוקה לגבי משמעותו של מגדל המים של הקיבוץ, במיוחד זה שהוקם במסגרת יישובי "חומה ומגדל". הוא אסף פרטים מדויקים על מבנה המגדל וממדיו. תוך כדי כך התעוררו בו זיכרונות מן המגדל ה"פרטי" שלו.

בתערוכה בונה דניאלי מגדל בעזרת פועלים זרים ובני מיעוטים. המהווה רפליקה מדויקת של המגדל שהוקם בשנות ה-30, אם כי בניגוד למגדל הוא, זה שוכב על הקרקע, מגדל שקרם. המגדל הקורס יוצג בגלריה באצטדיון טדי, עטוף בתכריכי הקירות הלבנים של הגלריה. בניה זו מתועדת ומוקרנת, וכך הופך הצופה לשותף למעשה הבניה והקריסה גם יחד. כאילו העבירו בפניו את ההיסטוריה בהילוך מהיר.

האם יש צורך להכביר במילים ולתת פירושים למגדל שראשיתו בשנת 36 ערב פרוץ מלחמת העולם השנייה, כשבפני הישוב היהודי בארץ צפון בעיקר העתיד, הטבול באידיאלים הומניסטיים משלהי המאה ה-19? הוא שהיה עד לחילופי העיתים: משומרי השדות החמושים, למתריעי חיפשי הנשק הבריטים, לאהבות ראשונות, וגם האכזבות ראשונות, לילדים הראשונים ולזיכרונותיהם. הוא עצום ורם, מתרומם מעל לכל. הוא מגדל שצפה ממרחקים על הזוועה המתרחשת מעבר לים. תהלוכה ארוכה חלפה על פניו ולעתים גם מתחתיו.

הוא ה - Empire State Building של כל ילד קיבוצי. מפחיד ומאיים בגובהו. אך גם משאת נפש לטיפוס ולהעפלה לראשו. מגדל זה שמע ויכוחים פוליטיים ודיונים אישיים נוקבים, היה עד לאכזבות מרות ולשמחות אין קץ. הוא שנשא את דגלי הקוממויות, את דגל האומה והדגל האדום - דגל המעמד. הוא היה גם המגדלור המאיר בלילה את חשכת השדות החרושים. היום סיים המגדל את תפקידו, אין בו צורך עוד, והוא מושלך כזקנה בלה וממורטטת, שאפילו במנוחתו האחרונה אינו זוכה ליד מלטפת מאלה שהוא שירתם בנאמנות כה רבה. הוא מובל לדרכו האחרונה בשביל הברושים מפורק מכל הדרו.

בימיו וצילומי הידאו: יובל יאירי
צילומי הסטילס: דליה יאירי
דני וסראלאוף

המיצב של **צילה לים** "מסע בזמן שבור" מופנם ומכונס בתוך עצמו. עשוי כולו ביד בטוחה, מדויקת ובמיוחד מרוסנת. הכאב זועק, בלחש. סגנונו של המיצב, תווי ההיכר שלו ותוכנו הם אוניברסליים ומקומיים בעת ובעונה אחת ולכן, ללא צל של ספק, המיצב חובט ומכה בנקודה רכה ושבירה בכל צופה וצופה. המיצב בנוי פרקים פרקים. כל פרק וסיפורו. כשחוליותיו השונות, צורנית ותוכנית, חוברות יחד. החיבור נעשה מעצם העמדתם באותו משטח, ותורמים לו גם השימוש הניזירי בצבעים, הדמויות האנושיות הלבנות, הזהות זו לזו, משוללות תווי פנים, וזקורות האף שנצרו מאותה תבנית והוכנסו לתא אפור זהה.

למרות שהמיצב כולו נעשה בידיה של האמנית, הרי שדיוקו המחולט נותן פעמים תחושה שהיצירה לא נעשתה בידי אדם. תחושה זו רק מגבירה את החידתיות והסקרנות. מצד אחד היא מרחיקה את הצופה, ומאידך הניקיון והסדר המופתים מגבירים את הרצון לפענח את סודה. אין ספק שזו יצירה אניגמטית, שבה הנסתר מרובה על הגלוי.

באחד מפרקי המיצב יושבות ארבע דמויות לבנות חנוטות בתא, מסביב לשולחן מרובע שעליו זכוכית שקופה המכסה על מסכות לבנות זהות חסרות תווי פנים. האם השולחן הזה לקוח מחדר האוכל, סמל ה"ביחד" הקיבוצי שעל גביו נפלו כל ההחלטות המכריעות, שעליו בישלו את כולם וכולם התבשלו עליו? ואולי יש כאן ביטוי לניכור, לבדידות של ה"ביחד"? או שמא זהו טקס העלאת נשמות?

פרק אחר הוא עגלת החפצים. החפצים שבעגלה הם נכסי צאן הברזל של כל חבר קיבוץ, המאפשרים לו לשרוד, בהם מובא האוכל כשהוא רתוק למיטתו, או כשקצה נפשו והוא זקוק לשיח עם עצמו. בה בעת בעגלה גם חפציה האישיים של צילה. פה שמה היא את מבטחה בצופה, ומזמינה אותו ללמוד על כלי יצירתה. פרק אחר הינו הדגלים השחורים שצלבים בהירים מודפסים עליהם - האם הם רומזים על מסעות צלב? מסעות טעוני אידיאולוגיה גורפת?

פרק נוסף במיצב מביא בפנינו דלתות חסומות כדלתו של קפקא בסיפורו הקצרצר "לפני החוק", שבו שומר הסף העומד לפני הדלת חוסם את דרכו של הכפרי בפני החוק. חוליה נוספת ביצירתה של צילה היא מדרגות המובילות ל...? (נשגב? נעלה?)

עוד סמלים רבים בעולמה הפנימי של האמנית על פירושיהם, מוצאים את ביטויים במיצב המספר על מסעה האישי ובה בעת גם על מסעם של רבים אחרים. נדמה שעל הצופה עצמו לצאת למסע פרטי ואינטימי, מוכן ונכון לכל הקשר, לכל הסבר ולכל תרגום ואזי ייצא גם הוא נשכר.

יצירתו של **עמי ואלך** בנויה רבדים רבדים. במבט ראשון קשה יהיה למתבונן להבחין בכל גווניה.

אנו צופים בה מבעד למסך, לדוק שקוף, כוילון עשיר סקסטורות. ברצוננו להסיטו כדי להבחין ברובד הרחוק ביותר מעינינו. באם נסיף ונתבונן נגלה שרובד רחוק זה מורכב מצילומים שנעשו בחצר הקיבוץ, שמכילים מאפיינים קיבוציים, כמו: מגדל מים, רפת, וכניסה לחדר הפרטי של חבר הקיבוץ.

בקדמת הבמה מתווספת צללית שמשרטטת בפני הצופה את מהלך דרכו האפשרית לראיית היצירה. באויר מתעופפות שורה של פרות, שאחת מהן תלויה על חבל, בצילום אחר צללית של חתול היושב על סף הבית, וצילום זה יכול היה להתקבל גם כז'אנר מרגיע ושליבו בו שוררת ביתיות חמימות ונוחות. אך אין זה כך. הצבעים המונו כרומיים מופיעים כבצילומים עתיקים מראשית המאה ה-20. עצים רבי עלים מגבירים את התחושה של משב רוח, של תנועה. גם ה"וילון" המתעופף תורם לתחושת התזוזה המתמדת. צילומיו של עמי ואלך מעבירים לצופה תחושה של בית מלא פיוט ורומנטיות, אוורירי אבל מאיים. נע ונד ברוח, כששום דבר אינו צמוד לקרקע, אינו יציב ואינו נטוע במקומו.

דווקא כשעננה שחורה מכבידה ומערערת על עצם קיומו של הקיבוץ, נוצר פרץ של יצירות העוסקות במהות, וגם בסוף הדרך, כאילו עתה, כשאין כבר מה להפסיד, כשמתור לפתוח ולגלות את הקלפים, הופך הבית הקיבוצי ליקר ולחשוב ולכן יש לנטוש ולשמרו, להצפין היטב את הזיכרונות האישיים והקולקטיביים גם יחד.

טלילה גרינברג
אוצרת התערוכה

"SHEVER" - BREAK, COLLAPSE

Equality is an ideal aspired for by mankind since the very beginning of humanity.

The Kibbutz - a community based on equal rights and duties - is an attempt to make this ideal come true. Seemingly, an elevated and sublime attempt with no equal, with an endurance and resistance which for three generations have appeared to be everlasting.

Nevertheless, hardly any expressions of this realization of equality in daily life can be found in plastic art; only very few artists have dealt with this subject, and in that case they have usually pictured it as an idyll. The reason might be either the difficulty in describing the complexity of the realization of the Ideal of the Kibbutz, or the group discipline of the kibbutz leaving no room for any shred of criticism which could have been perceived as a betrayal of the ideal.

Questioning the very existence of the Kibbutz was unthinkable until some years ago. But in our troubled era, when many other 20th century born ideals are shattered, this ideal too is breaking and falling apart.

Three kibbutz-born artists, sons of the founders, in the midst of their lives, have gathered in this exhibition to express - each in her/his own way - the dismantling of the ideal.

Yuval Danieli - in **"The Way to Tranquility"** - waves his story around the water tower and the path leading to the cemetery of his own kibbutz, Ha-Maapil. Danieli investigates, assembles and documents materials of the kibbutz. He is deeply acquainted with its inner code and artistic language which were mainly expressed in posters, new-year greetings and book illustrations.

His research leads him to a profound perception of the meaning of the water tower of the Kibbutz, especially when it was erected as part of the settlements of "H'oma-UMigdal" ("Tower and Stockade" - system of building Jewish settlements in Mandatory Palestine). The details he has gathered enable him to know the size and height of the water tower, and at the same time they awaken his own memories of his 'private' tower.

In this exhibition Danieli builds a tower outside the gallery, in the arena of Teddy Stadium in Jerusalem. He builds it with the help of both Israeli non-Jewish and foreign workers, and all along documents the building process of this accurate replica of the water tower of the 30ies, though his tower is not standing up right, but rather lying on the ground, a fallen tower.

This fallen tower will be exhibited in the gallery in Teddy Stadium, all wrapped up with the shrouds of the white walls of the gallery.

The screening of the filmed documentation of the building process turns the spectator into a partner of both the building and the falling of the tower, as if history is projected in front of his eyes in quick motion.

A loaded symbolism can be imposed on the Tower, first erected in 1936, on the eve of World War II, whilst the Jewish settlers had no past in common but rather an unclear future absorbed with 19th century humanistic ideals. The Tower witnessed time passing by: the armed guards of the fields, those who 'sounded the alarm' when the Brits came looking for weapons, first loves, first disappointments, first-born children and the birth of their memories. The Tower is huge and grand, surpassing everything. It has observed from afar the horror committed overseas, history paraded all around it. It is the 'Empire State Building' of every kibbutz-born child, his height both menacing and tempting to be conquered. This tower has heard political disputes and mordant personal discussions, it saw bitter disappointments and endless joys, it bore the flags of sovereignty - the flag of the nation and the red flag of the social class. And at night it was also the lighthouse shedding light upon the dark ploughed fields.

Video filming & directing: Yuval Yairi

Stills: Dalia Yairi
Dani Wasserlauf

צילה ליס נולדה ב- 1945 בקיבוץ עין שמר.
סיימה את בית הספר הגבוה לציור בניהולו של מרגושלסקי.

תערוכות נבחרות

תערוכות יחיד

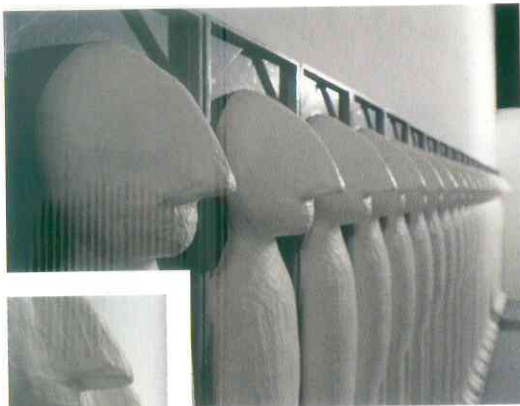
- 1975 - גלריה דוגית ת"א
- 1978 - גלריה הקיבוץ ת"א
- 1982 - גלריה הקיבוץ ת"א
- 1982 - צוותא ת"א
- 1984 - גלריה דבל ירושלים
- 1992 - גלריה חייט ת"א
- 1993 - גלריה גבעת חביבה
- 1994 - בניני האומה ירושלים
- 1996 - גלריה נען
- 1999 - "המרחב" בית השיטה
- 1999 - מיצב רקוויאם - מסע בניני האומה ירושלים
- 2001 - גלריה טובה אוסמן ת"א
- 2002 - מסע בזמן שבור - מרכז אמנויות גבעת חביבה

תערוכות קבוצתיות

- 1971 - אמנים ישראלים בלונדון
- 1973 - הדפס ביתן הלנה רובינשטיין ת"א
- 1976 - בית האמנים ת"א
- 1976 - צוותא ת"א
- 1980 - גלריה הקיבוץ ת"א
- 1985 - גלריה דבל ירושלים
- 1986 - מוזיאון לאמנות ספונטנית בריסל
- 1987 - מוזיאון לאמנות ספונטנית בריסל
- 1998 - גלריה הקיבוץ ת"א
- 1999 - גלריה גבעת חביבה
- 2000 - גלריה נען
- 2002 - כריות הפלא - גלריה יבנה

חילגות

- 1968 - קרן שרת לאמנים צעירים
- 1972 - דבורה דוידסון
- 2000 - קרן חבצלת

צילום: טל מנדה

יובל דניאלי - בן וחבר קיבוץ המעפיל

נולד: 1943

נשוי + 4

בוגר המכון לציור ופיסול ע"ש אבני (סיום לימודים 1969).

מילגת השתלמות בארה"ב (1973).

השתתף בתערוכות רבות בארץ ובח"ל.

חבר קבוצת "המשותף קיבוץ" שפעלה בשנים 1978-1990.

מזכיר המעפיל בשלוש קדנציות.

פעיל במחלקת החברה של הקבה"א (1984-1988).

מייסד גלריית המרכז לאמנויות בגבעת חביבה ואוצר הגלריה במשך 7 שנים.

רכז חטיבת האמנים בארכיון השוה"צ - השוכן במכון המחקר יד יערי - בגבעת חביבה.

אוצר גלרית "מורשת" במרכז תנועות הנוער ע"ש מרדכי אנילביץ' בגבעת חביבה.

פירסומים

ערך את הספר "מוזה בשחור לבן" (תיעוד עשר השנים הראשונות של אירגון הציירים בקבה"א), בהוצאת "יד יערי", גבעת חביבה.

יוזם את הפרוייקט: "אמנות בשרות רעיון" - כרזות השוה"צ בשנים 1937 - 1967 ומשתתף בכתיבת ספר בשם זה. בהוצאת "יד יערי" (ג"ח) ו"מורשת בן גוריון" בשדה בוקר.

כתב את הערך "האמנות הקיבוצית" בלקסיקון הקיבוץ.

כתב והפיק קטלוגים הקשורים בעבודתו.

פירסם מאמרים ורשימות בתחום האמנות הקיבוצית.

מעורכי האלבום "בשנה הבאה" שנות טובות מושקביץ (2001) (עורך ראשי מוקי צור)

השתתפות בהפקת ספר על "הגדות פסח קיבוציות" עומד לצאת לאור בפסח 2003 בהוצאת יד בן צבי.

יצר במשותף עם עלי אלון את הספר "רקוויאם לברוש" (שירים ואיורים) בהוצאת ספריית פועלים, 1987.

צילום: דליה יאירי

צילום: דני וטרלאוף

עיריית ירושלים
האגף לתרבות
המחלקה לאמנות ועיצוב

Jerusalem Municipality
Department of Culture
Art and Design Division

"הגלריה החדשה"
איצטדיון טדי, ירושלים

The New Gallery"
"Teddy" Soccer Stadium, Jerusalem